

PSIXOLOGIK BILIMLARNITA'LIM JARAYONIGA TA'SIR ETISH MEXANIZMLARI

Babakulova Muqaddas Norkabulovna
O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti o'q'ituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.2.047>

Annotatsiya: Mazkur maqolada psixologik bilimlarni ta'lim jarayoniga ta'sir etishi, ta'lim jarayonida har bir insonning shaxsiy xususiyatlari ham muhim rolga ega ekanligi haqidagi bilimlar bayon etilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonidaxarakter, aql, ijodkorlik, ma'lumotni idrok etish va qayta ishlash qobiliyati, intizom darajasi, motivatsiya va qiziqishlar kabi jihatlarning o'rni haqidagi fikrlar mantiqan dalillangan.

Kalit so'zlar: psixologik bilimlar, xarakter, aql, ijodkorlik, qobiliyat, intizom, motivatsiya, qiziqish.

МЕХАНИЗМЫ ВЛИЯНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ НА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС

Бабакулова Мукаддас Норкабуловна
Преподаватель Узбекско-Финляндского педагогического института

Аннотация: В данной статье описывается влияние психологических знаний на образовательный процесс, знание о том, что личностные особенности каждого человека играют важную роль в образовательном процессе. Также логически обоснованы представления о роли характера, интеллекта, творческих способностей, способности воспринимать и обрабатывать информацию, уровня дисциплинированности, мотивации и интересов в образовательном процессе.

Ключевые слова: психологические знания, характер, интеллект, креативность, способности, дисциплинированность, мотивация, интерес.

MECHANISMS OF INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE ON THE EDUCATIONAL PROCESS

Babakulova Mukaddas Norkabulovna
Teacher of Uzbekistan-Finland Pedagogical Institute

Abstract: This article describes the influence of psychological knowledge on the educational process, the knowledge that the personal characteristics of each person play an important role in the educational process. Also, ideas about the role of character, intelligence, creativity, ability to perceive and process information, level of discipline, motivation and interests in the educational process are logically proved.

Key words: psychological knowledge, character, intelligence, creativity, ability, discipline, motivation, interest.

Kirish. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida psixologiyaning ahamiyatini ortiqcha baholash qiyin. Ta'lim inson hayotidagi asosiy element bo'lib, uning kasbiy va shaxsiy rivojlanishini belgilaydi. Bir tomondan, psixologiya inson miyasining tuzilishi va o'rganish mexanizmlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Boshqa tomondan, u o'quv jarayonining sifati va samaradorligini oshirishi mumkin bo'lgan usullar va yondashuvlarni taqdim etadi.

Vaqt o'tishi bilan ta'lim tizimida nafaqat o'rganish uchun taklif qilinadigan bilim va ko'nikmalarga, balki ushbu bilim va ko'nikmalar qanday yetkazilishi va o'zlashtirilishi usullariga ham ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Va shu nuqtai nazardan, psixologiya muhim rol

o'ynaydi.

Psixologiya tamoyillariga asoslangan pedagogik jarayonning asosi o'rganishni yanada maqsadli, samarali va rag'batlantiruvchi qilishga yordam beradi. Bu o'qituvchilarga o'quv jarayonini har bir o'quvchining individual xususiyatlariga moslashtirish uchun vositalarni taqdim etadi, o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va turli xil talabalar kontingentining ehtiyojlarini qondiradigan ta'lim dasturlarini yaratishga yordam beradi.

Psixologiya va ta'lim bir – biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan ikkita soha bo'lib, ular birgalikda inson shaxsiyatining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Psixologiyaning ta'lim jarayoniga ta'siri masalasini chuqurroq o'rganishni boshlash uchun birinchi navbatda asosiy tushunchalarni aniqlash kerak.

Psixologiya-bu insonning xulq-atvori va aqliy jarayonlarini o'rganadigan ilmiy fan. U inson ongi, his-tuyg'ulari, motivatsiyasi, idrok etilishi, xotirasi bo'yicha tadqiqotlar olib boradi va olgan bilimlaridan ruhiy salomatlik, ta'lim, ijtimoiy ish va boshqa sohalardagi turli muammolarni hal qilish uchun foydalanadi [1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili: Ta'lim-bu bilim, ko'nikma va malakalarni muntazam ravishda egallash, ta'lim muhitida va o'z-o'zini tarbiyalash natijasida axloqiy, estetik va boshqa shaxsiy fazilatlarni shakllantirish jarayoni ekanligi ilmiy adabiyotlarda ko'rsatilgan. Ushbu jarayon talabalarning intellektual va ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan bir qator pedagogik usul va texnologiyalar yordamida amalga oshiriladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy sharoitda ta'lim psixologiyasiga qiziqish doimiy ravishda o'sib bormoqda. Buning sababi shundaki, psixologiyani o'quv jarayonida qo'llash uning samaradorligini oshirishga, o'quvchilarning individual farqlarini tushunishni chuqurlashtirishga, shuningdek, o'rganishga ijobiy munosabatni rivojlantirishga imkon beradi.

Axborotni o'zlashtirishda xotira, diqqat va idrok kabi aqliy jarayonlar asosiy rol o'ynaydi.

Idrok-bu ma'lumotni o'zlashtirishning dastlabki bosqichi. Bu bizning sezgilarimiz orqali keladigan ma'lumotlarni talqin qilish va tushunish jarayonidir. Idrok sifati ma'lumotlarning qanchalik to'g'ri talqin qilinishiga va keyingi ishlov berishga o'tishiga bevosita ta'sir qiladi.

Diqqat-bu ma'lumotni o'zlashtirishda ishtirok etadigan yana bir muhim aqliy jarayon. Bu bizga ahamiyatsiz stimullarni yo'q qilish orqali ma'lum ma'lumotlarga e'tibor qaratishimizga yordam beradi. Diqqat nafaqat idrok etish uchun ustuvor ob'ektlarni tanlashga yordam beradi, balki diqqatni jamlashni yaxshilashga va o'rganish sifatini oshirishga yordam beradi.

Xotira-ma'lumotni saqlash, eslab qolish va ko'paytirishni ta'minlaydi. U ta'lim va tarbiya jarayonida muhim rol o'ynaydi. Xotira bizga nafaqat yangi ma'lumotlarni eslab qolish, balki ilgari olingan bilimlarni tiklash imkonini beradi[2].

Axborotni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchta jarayonning ham uyg'un o'zaro ta'sirini talab qiladi. Masalan, agar ma'lumot yetarlicha diqqat bilan qabul qilinmasa, u xotiraga o'tmaydi va o'zlashtirilmaydi. Shu sababli, xotira, idrok va diqqat mexanizmlarini o'rganish o'qituvchilarga samarali ta'lim texnikasi va strategiyalarini yaratishga, o'quvchilarga esa yangi materiallarni muvaffaqiyatli o'zlashtirishga yordam beradi.

O'rganishning birinchi bosqichi idrok qilishdir. Biz atrofimizdagi dunyo haqida ma'lumot to'plash uchun sezgilarimizdan foydalanamiz. Bu matnni o'qish, ma'ruza tinglash, namoyishni tomosha qilish yoki amaliy mashg'ulotlarda qatnashish bo'lishi mumkin. Idrok bizga yangi ma'lumotlarni olish va uni miyamizdagi mavjud ma'lumotlar bilan bog'lash imkonini beradi.

Diqqat bizga ma'lum ma'lumotlarga e'tibor qaratish va ahamiyatsiz ma'lumotlarni saralash imkonini beradi. Uning maqsadi biz boshdan kechirayotgan ma'lumotlar oqimini boshqarish, tajribamizning ba'zi jihatlariga chuqurroq kirib borish va boshqalarni e'tiborsiz qoldirishdir. Bu o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki miyada qayta ishlashimiz mumkin bo'lgan ma'lumotlar miqdori cheklangan.

Muayyan ma'lumotni idrok etish va jamlashdan so'ng, xotira vaqti keladi. Xotira ma'lumotni keyinchalik foydalanish uchun saqlashga imkon beradi. Bu faktlar, tushunchalar, ko'nikmalar,

taassurotlar yoki e'tiqodlar bo'lishi mumkin. Ma'lumotni eslab qolish imkoniyatisiz o'rganish mumkin emas. Ma'lumotni eslab qolish va xotiralanish qobiliyati har bir odamda farq qiladi va yoshi va kasallik natijasida o'zgarishi mumkin.

Diqqat, xotira va idrok birgalikda o'rganish qobiliyatimizga ta'sir qiladi. Ular yangi tushunchalarni qanchalik chuqur tushunishimiz va o'zlashtirishimizni va yangi bilim va ko'nikmalarni amalda qanchalik faol ishlatishimiz mumkinligini aniqlaydi.

Motivatsiya va his-tuyg'ular ham o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi. Psixologiyaning bu jihatlari ma'lumotni qanday o'rganishimiz, eslab qolishimiz va ishlatishimizga bevosita ta'sir qiladi.

Motivatsiya-bu bizni faol bo'lishga va maqsadlarga erishishga undaydigan ichki kuch. O'rganish kontekstida motivatsiya ichki (bizga ko'nikmalar berish osonmi yoki materialni o'rganishga qiziqamizmi) yoki tashqi (yaxshi baho olish istagi, o'qituvchining maqtovi yoki tengdoshlarning e'tirofi) bo'lishi mumkin. Yuqori motivatsiyaga ega bo'lgan talabalar odatda samaraliroq o'rganadilar, yuqori faollik, o'rganish va ijodkorlikka intilishlarini ko'rsatadilar, topshiriqlarni yaxshiroq bajaradilar va yuqori baholariga ega bo'ladilar.

His-tuyg'ular bizning ongimiz holatlari bo'lib, ular idrok etish, eslash va fikrlash qobiliyatimizga ta'sir qiladi. Masalan, ijobiy his – tuyg'ular bilan o'zlashtirish jarayoni osonroq va yoqimli bo'ladi. Aksincha, stress, tashvish yoki zerikish o'rganish jarayonini qiyinlashtirishi mumkin. Bu salbiy his – tuyg'ular har doim o'rganish uchun yomon degani emas-ular mavjud muammolar haqida foydali signal bo'lishi va bizni harakatga undashi mumkin. [3].

Dunyo bo'ylab psixologlar va o'qituvchilar o'quv jarayonini takomillashtirish uchun motivatsiya va hissiyotlardan qanday foydalanishni aniqlash uchun tadqiqotlar olib boradilar. Motivatsiya va his-tuyg'ular haqidagi psixologik bilimlardan foydalanish o'qituvchilarga har bir talaba o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishi mumkin bo'lgan ijobiy va rag'batlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ta'lim jarayonida har bir insonning shaxsiy xususiyatlari ham muhim rol o'ynaydi. Bunga xarakter, aql, ijodkorlik, ma'lumotni idrok etish va qayta ishlash qobiliyati, intizom darajasi, motivatsiya va qiziqishlar kabi jihatlar kiradi.

1. Xarakter: turli xil xarakterga ega bo'lgan talabalar o'quv vaziyatlariga turlicha munosabatda bo'lishlari mumkin. Masalan, ekstrovertlar uchun guruh mashg'ulotlarida qatnashish osonroq bo'lishi mumkin, introvertlar esa mustaqil ishlash orqali ma'lumotni o'zlashtirishlari osonroq bo'lishi mumkin.

2. Intellekt: intellekt darajasi o'rganish tezligi va sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Shuni yodda tutish kerakki, har doim ham yuqori intellekt yuqori o'rganish muvaffaqiyatini anglatmaydi, chunki boshqa omillar ham muhim rol o'ynaydi.

3. Ijodkorlik: ba'zi talabalar ijodiy va amaliy topshiriqlar orqali yaxshiroq o'rganishlari mumkin, bu ularga ma'lumotni tasavvur qilish va yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

4. Axborotni idrok etish va qayta ishlash qobiliyati: ba'zi odamlar vizual o'rganishni afzal ko'rishadi, boshqalari esa ma'lumotni sinf yoki taktil o'rganish orqali osonroq o'zlashtiradilar.

5. Intizom va tashkilotchilik darajasi: bu fazilatlar vazifalarni bajarishda muvaffaqiyatga va o'qishdagi intizomga ta'sir qiladi.

6. Motivatsiya va qiziqishlar: o'qishda talabaning motivatsiyasi katta rol o'ynaydi. Agar u o'qishga qiziqsa, unda uning natijalari yuqori bo'ladi.

Ushbu omillar shuni ko'rsatadiki, o'rganish har bir talabaning shaxsiy xususiyatlariga qarab individuallashtirilishi kerak. O'qituvchilar ushbu farqlarni hisobga olishlari va har bir talabaning ehtiyojlarini hisobga olgan holda yondashuvni tanlashlari kerak.

O'rganishni yaxshilaydigan psixologik texnikalar

- ijobiy mustahkamlash yordamida o'rganish
- o'z-o'zini boshqarish va nazorat strategiyasini ishlab chiqish

□ ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun guruhli o'qitish usullaridan foydalanish.

Ijobiy mustahkamlash psixologiya tamoyillariga asoslangan eng samarali o'qitish usullaridan biridir.

Usulning mohiyati ma'lum bir xatti-harakatni rag'batlantirish (mustahkamlash), bu uning kuchayishiga va tez-tez takrorlanishiga olib keladi. Misol uchun, agar talaba to'g'ri javob bergani uchun maqtov yoki mukofot olsa, bu ularga o'z mahoratiga ishonch bag'ishlaydi va mavzuni o'rganishni davom ettirishga undaydi.

Ilg'or o'qituvchilar talabalarni sinfda rag'batlantirish va baholarni yaxshilash uchun ijobiy mustahkamlashdan foydalanishlari mumkin. Bunga sinfda ishtirok etish darajasini oshirish, uy vazifalari sifatini yaxshilash yoki testlarda yuqori ball to'plash uchun mukofotlar kiradi. Mukofotlar moddiy bo'lishi shart emas-bu dalda so'zlari, ramziy mukofotlar yoki hatto tabassum bo'lishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, ushbu usul mas'uliyat bilan va talabaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlatilishi kerak. Qo'llab-quvvatlash talabaning sa'y-harakatlari va ularning ta'limdagi yutuqlarini aks ettirishiga ishonch hosil qilish muhimdir, aks holda bu noo'rin raqobat yoki mukofot olishga nosog'lom intilish kabi salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

O'z-o'zini boshqarish va nazorat qilish ta'limoti psixologiya o'quv jarayonini yaxshilashga yordam beradigan yana bir usuldir.

O'z-o'zini boshqarish sizning vaqtingiz, vazifalaringiz va akademik majburiyatlaringizni boshqarish uchun strategiya va ko'nikmalardan foydalanishni anglatadi. Bunga aniq maqsadlarni belgilash, vaqt va resurslarni rejalashtirish, ishingizni tashkil qilish va boshqalar kiradi.

O'z-o'zini nazorat qilish, aksincha, maqsad va vazifalarga erishish uchun his-tuyg'ularingizni, xatti-harakatlaringizni nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Bunga ustuvor vazifalarni belgilash, chalg'itadigan narsalarni yengish, stress va qiyinchiliklarni boshqarish kiradi.

Ushbu ko'nikmalarni o'rgatish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishi va ularga ta'limni mustaqil ravishda boshqarishda yordam berishi mumkin. Shuni esda tutish kerakki, bu ko'nikmalar vaqt o'tishi bilan rivojlanadi va amaliyotni talab qiladi.

Tahlil va natijalar: Jarayon quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. O'rganiladigan ko'nikma yoki xatti-harakatni aniqlash.
2. Aniq, o'lchanadigan, erishish mumkin bo'lgan, real va vaqt bo'yicha cheklangan maqsadlarni belgilash (SMART maqsadlar).
3. O'z-o'zini boshqarish va nazorat qilish strategiyalarini tanlash va qo'llash.
4. Rivojlanishni baholash uchun o'z-o'zini baholashni amalga oshirish va kerak bo'lganda strategiyalarni o'zgartirish.
5. Natijalarni aks ettirish va tahlil qilish, shu jumladan rejaga kerakli o'zgartirishlar kiritish.

Ushbu strategiyalardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilaydi, ularning motivatsiyasini oshiradi va yaxshi akademik natijalarga olib keladi.

Guruhli ta'lim aloqa, hamkorlik, nizolarni hal qilish va yetakchilik kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradigan eng samarali ta'lim strategiyalaridan biridir. Ushbu usul muammolarni yoki loyihalarni birgalikda hal qilish jarayonida talabalarning o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi.

1. Guruhda ishlash: kichik guruhlarda ishlash talabalarga fikr almashish, munozaralar olib borish va umumiy maqsadlarga erishish imkonini beradi. Mas'uliyatni taqsimlash talabalarni faol ishtirok etish va hamkorlik qilishga undaydi.

2. O'rgatuvchi o'yinlari va rolli o'yinlar: ushbu usul talabalarga guruh muammolarini «o'yin» shaklida hal qilish imkoniyatini beradi, bu ularga ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga va jamoaviy ruhni mustahkamlashga yordam beradi.

3. Fikr-mulohaza va baholash: guruh ishidan so'ng, talabalar nima yaxshi bo'lganini va nimani yaxshilash kerakligini muhokama qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarga ijtimoiy ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradigan o'quv jarayonining muhim qismidir.

4. O'zaro o'rganish (peer learning): bu usul o'quvchilarni bir-biriga o'rgatishni o'z ichiga oladi. Bu talabalarga muloqot va dialog ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi va materialni tushunishni yaxshilaydi.

Guruhli o'qitish usullaridan foydalanish nafaqat talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini, balki ularning bilim va hissiy ko'nikmalarini ham yaxshilaydi, bu esa yanada to'liq va samarali ta'lim tajribasini yaratadi.

Maxsus ehtiyojli talabalarni o'qitishning psixologiyasi va o'ziga xos xususiyatlari

o'qitishda individual yondashuvdan foydalanish

rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun moslashuvchan ta'lim usullarini qo'llash

O'qitishda individual yondashuvdan foydalanish maxsus ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan talabalar bilan ishlashning asosiy elementidir. Bu o'qituvchilarga har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olish va ularga muvaffaqiyatli o'rganish uchun kerakli yordamni taqdim etish imkonini beradi.

1. Individuallashtirilgan ta'lim: bu o'quv dasturi, o'qitish usullari va materiallarini har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirishni o'z ichiga oladi. Ko'proq vaqt yoki qo'shimcha resurslar kerak bo'lishi mumkin, ammo natijada har bir talaba uchun ishlaydigan o'quv dasturi bo'ladi.

2. Vizual, eshitish yoki kinestetik o'qitish usullaridan foydalanish: har bir talaba ma'lumotni o'zlashtirishning o'ziga xos usuliga ega. O'qituvchilar barcha o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun turli xil o'qitish usullaridan foydalanishni talab qiladilar.

3. Qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalar: jismoniy va aqliy qiyinchiliklarga duch kelgan talabalar uchun turli xil qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalar, masalan, moslashtirilgan uskunalar, kompyuter dasturlari va o'rganishni osonlashtiradigan dasturlar foydali bo'lishi mumkin.

4. Ijobiy mustahkamlash va fikr-mulohazalar: ushbu strategiyalar, ayniqsa, alohida ehtiyojli talabalar uchun juda muhimdir, chunki ular past ishonch bilan kurashishlari yoki salbiy xulq-atvor modellarida ishtirok etishlari mumkin. Ijobiy mustahkamlash va konstruktiv fikr-mulohazalar o'quvchilarning motivatsiyasi va ishonchini oshirishi mumkin.

Individuallashtirilgan ta'lim yondashuvi alohida ehtiyojli o'quvchilarga akademik jihatdan ustun bo'lishga imkon beradi va ularga mustaqil o'quvchi bo'lishga yordam beradi.

Adaptiv o'qitish texnikasi rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarga materiallarni o'rganishda va akademik vazifalarini tengdoshlari singari muvaffaqiyatli bajarishda yordam berish uchun mo'ljallangan. Bu yerda ishlatilishi mumkin bo'lgan ba'zi usullar mavjud:

1. Differentsial ta'lim: bu har bir o'quvchining ehtiyojlarini qondirish uchun tarkib, jarayon, mahsulot va o'quv muhitini moslashtirishni o'z ichiga olgan yondashuv. U bir vaqtning o'zida turli xil qobiliyatlarga ega talabalarni o'qitish uchun ishlatilishi mumkin.

2. Strukturaviy ta'lim: rivojlanish qobiliyatiga ega bolalar uchun bashorat qilinadigan va tuzilgan jadval yoki harakatlar ketma-ketligini yaratish muhimdir. Bu ularga umidlarni va bundan keyin nima qilish kerakligini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

3. Vizual qo'llab-quvvatlash: tasvir kartalari, diagrammalar, grafikalar va jadvallar kabi vizual qo'llab-quvvatlashlar nogiron bolalarga ma'lumotni ko'rish va tushunishga yordam beradi. Ular, ayniqsa, aloqa yoki ijtimoiy aloqada muammolari bo'lgan bolalar uchun foydali bo'lishi mumkin.

4. Adaptiv texnologiyalar: adaptiv texnologik qurilmalar va dasturlar alohida ehtiyojli bolalar uchun o'quv jarayonini sezilarli darajada soddalashtirishi mumkin. Bunga Audiokitoblar, o'qish va yozish dasturlari va boshqa vositalar kiradi.

5. Ko'p marotaba o'rganish: rivojlanishida nuqsoni bo'lgan ko'plab bolalar uchun ma'lumotni o'zlashtirish uchun uni qayta ko'rib chiqish yoki mashq qilish kerak. Bolalarga materialni qayta-qayta mashq qilish imkoniyatini berish ularga muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.

Ushbu usullardan tashqari, ijobiy munosabat va bag'rikenglikni saqlash, shuningdek, har bir bolaga o'z salohiyatiga erishishga yordam beradigan yangi strategiyalarni o'rganish va sinab ko'rishni davom ettirish muhimdir.

Psixologiya o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi, o'qitish usullari, talabalar ehtiyojlari va motivatsiyasiga ta'sir qiladi.

1. O'qitish usullariga ta'siri: psixologiya o'qituvchilarga o'quvchilar ma'lumotni qanday qabul qilishlari va o'zlashtirishlarini tushunishga yordam beradi. Bu vizual va eshitishdan kinestetikgacha bo'lgan turli xil o'qitish usullaridan foydalanishga va ushbu usullarni har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirishga olib keladi.

2. Talabalarning psixologik ehtiyojlari: talabalar psixologiyasini tushunish ularning ehtiyojlarini va ularni o'rganishga nima undayotganini aniqlashga yordam beradi. Bunga qo'llab-quvvatlash ehtiyojlari, ijobiy mustahkamlash va ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash kiradi.

3. Motivatsiya va muvaffaqiyatga erishish: o'quvchilarning motivatsiyasini psixologik tushunish o'qituvchilarga rag'batlantiruvchi va jalb qiluvchi ta'lim muhitini yaratishda yordam beradi. Konstruktiv fikr-mulohazalar va mukofotlar akademik muvaffaqiyatga erishish uchun kuchli rag'batlantiruvchi omillar bo'lishi mumkin.

4. Psixologiya va o'quv qiyinchiliklari: boshqa narsalar qatori, psixologiya o'quv qiyinchiliklariga duch kelgan talabalarni, shu jumladan alohida ehtiyojli talabalarni aniqlash va ularga yordam berishda muhim rol o'ynaydi.

Shunday qilib, psixologiya har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashish va o'rganish uchun maqbul muhitni ta'minlash uchun mo'ljallangan o'quv jarayonida katta ahamiyatga ega.

Ta'lim jarayoniga psixologik yondashuvni joriy etish bir necha usul bilan amalga oshirilishi mumkin:

1. Talabalarni o'rganish: o'qituvchilar o'zlarining ehtiyojlari, o'rganish uslublari va motivatsiyasini yaxshiroq tushunish uchun o'z o'quvchilarini chuqur o'rganishlari mumkin.

2. Ta'lim turini birlashtirish: ushbu tushunchaga asoslanib, o'qituvchilar o'zlarining o'qitish usullarini talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va ularning faol ishtirokini rag'batlantirish uchun moslashtirishlari mumkin.

3. Rag'batlantiruvchi muhitni yaratish: bu konstruktiv fikr-mulohazalarni, tez-tez maqtashni va o'quvchilarning motivatsiyasini qo'llab-quvvatlash uchun qimmatli yutuqlarni mukofotlashni o'z ichiga olishi mumkin.

4. Qo'llab-quvvatlash: psixologik tushuncha, shuningdek, o'qituvchilarga o'quv qiyinchiliklarini tan olishga va o'z vaqtida maqsadli yordam ko'rsatishga yordam beradi.

5. Davom etayotgan ta'lim va kasbiy rivojlanish: o'qituvchilar kasbiy rivojlanish va davom etayotgan ta'lim bilan shug'ullanish orqali o'zlarining psixologik ko'nikmalari va bilimlarini oshirishlari mumkin.

6. Professionallar bilan hamkorlik: psixologlar yoki psixologik maslahatchilar bilan hamkorlik qilish o'qituvchilarga samarali strategiyalarni qo'llashda va o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashda yordam berishi mumkin.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali ta'lim muassasalari o'quv muhitini yaxshilash, o'quvchilarning faol ishtiroki va muvaffaqiyatini rag'batlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

1. Ta'lim nazariyalarini bilish: o'qituvchilar va ota-onalar turli xil psixologik ta'lim va rivojlanish nazariyalarini, shu jumladan motivatsiya va xotira nazariyalarini o'rganishlari mumkin. Bu ularga bolalarning qanday o'rganishini yaxshiroq tushunishga va ularni o'rganishga

undashga yordam beradi.

2. Ijobiy mustahkamlashdan foydalanish: ta'lim psixologiyasi sohasidagi asosiy tushunchalardan biri bu ijobiy mustahkamlash, ya'ni kerakli xatti-harakatlarni ijobiy stimullar bilan mustahkamlashdir. Bu o'rganishni rag'batlantirish va motivatsiyani saqlab qolish uchun ishlatilishi mumkin.

3. Shaxsiy farqlarga bilim va bag'rikenglik: har bir talaba o'ziga xos va o'ziga xos kuchli va zaif tomonlariga ega. Ushbu individual farqlarni tushunish va qabul qilish o'qituvchilar va ota-onalarga ma'lum bir talaba uchun o'rganishni moslashtirishga yordam beradi.

4. Moslashuvchan fikrlashni rag'batlantirish: ota-onalar va o'qituvchilar bolalarga muammolarni hal qilish qobiliyatini qo'llab-quvvatlash va akademik ijodkorligini rag'batlantirish orqali moslashuvchan fikrlashni rivojlantirishga yordam berishlari mumkin.

5. Mutaxassislar bilan hamkorlik: o'qituvchilar va ota-onalar psixologik strategiyalarni qanday qo'llashni tushunish, eng yaxshi amaliyotlardan o'rganish va eng yaxshi o'rganishni ta'minlash uchun psixologlar va boshqa ta'lim mutaxassislari bilan ham muloqot qilishlari mumkin.

6. Qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish: xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini ta'minlash bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga yordam beradi, bu esa o'z navbatida ularning aqliy rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa. Xulosa sifatida ta'kidlash lozimki, ta'limni yaxshilash uchun psixologiyadan foydalanishda asosiy narsa o'qituvchilarga qanday o'rganishni o'rgatish, ularni motivatsiya, o'rganish strategiyalari va ma'lumotni qanday qilib eng yaxshi o'zlashtirishlarini tushunishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. A.Shamshetova, R.N.Melibayeva, X.Usmanova, I.Haydarov. Umumiy psixologiya. T. 2018.
2. Davletshin M.G., To'ychiyev S.M. Umumiy psixologiya. T.:TDPU, 2012.
3. G'oziyev E.G'. Sotsial psixologiya. "Noshir" nashriyoti 2012.
4. Hockenbury & Hockenbury. Psychology. Worth Publishers, 2010.
5. „Psychology is a Hub Science“. Aps Observer. 20-jild, № 8. Haziran 2020. „psychology is a hub discipline - that is, a discipline in which scientific research is cited by scientists in many other fields. Association for Psychological Science Observer (September 2007).
6. Yaşam boyu gelişim. Nobel Yayıncılık, 2012. ISBN 9786051331522.
7. Çevre Psikolojisi. Nobel Yayınları, 2016. ISBN 9786053202110